

Format de citation

Pánek, Jaroslav: review of: Julian Golak, Wspomnienia o ludziach, którzy już odeszli/Vzpomínky na lidi, kteří již odešli. Oni změnili našu realitu w ostatnim 25-leciu/Oni měnili naši realitu poslední 25 letech, Nowa Ruda: Wydawnictwo MARIA, 2015, in: Český časopis historický, 2017, 2, p. 621-622, DOI: 10.15463/rec.864841449

český časopis historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées. Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Julian GOLAK

*Wspomnienia o ludziach, którzy już
odeszli / Vzpomínky na lidi, kteří již
odešli...*

Wrocław, Ośrodek Kultury i Sztuki
we Wrocławiu – Nowa Ruda,
Wydawnictwo Maria – Kłodzko,
Stowarzyszenie Komitet Obywatelski
Ziemi Kłodzkiej 2015, 239 s., 108 obr.,
ISBN 978-83-64868-20-7.

Polsko-české pohraničí se stalo po roce 1989 pozoruhodným prostorem pro překonávání negativních heterostereotypů a pro sledování proměn historické paměti. Významnou úlohu v tomto procesu sehrály Polsko-česko-slovenská Solidarita, programově navazující na kontakty z let opozičního hnutí polské Solidarity, Euroregion Glacensis, každoročně konané Polsko-české dny křesťanské kultury a nejnověji také Polsko-český kulturní rok 2017. Ve všech těchto aktivitách zaujal iniciativní a vedoucí postavení Julian Gola, v osmdesátých letech 20. století vězeň komunistického režimu, v současné době významný regionální politik v Dolnoslezském vojvodství, mnohostranný organizátor polsko-české kulturní spolupráce a zároveň vydavatel polsko-česko-německého měsíčníku Ziemia Kłodzka – Od Kladského pomezí – Glatzer Bergland. Anotovaná kniha přináší texty, v nichž tento autor, přímý účastník dění, komentuje proměny pohraničního regionu zhruba v posledním čtvrtstoletí. Nejde o klasické vzpomínky ani o analytickou monografii. Julian Gola zvolil biografický přístup a v pětadvaceti medailonech vybraných osobností, které až na jednu výjimku zemřely v letech 1992–2015, ukázal, jak se lidé různých úrovní a profesí projevovali ve vztahu k regionu a jak ovlivnili

tamní dění. Na jedné straně jsou zachyceni prezidenti (Václav Havel, Lech Kaczyński), premiéři a ministři (Tadeusz Mazowiecki, Jiří Dienstbier) či preláti (arcibiskup Karel Otčenášek a další), na druhé straně veřejní a kulturní pracovníci bezprostředně spjatí s regionem. Takto rozvrstvená množina osobností utváří určitou mozaiku, na níž je možné sledovat proměny přicházející jak „shora“, tak především „zdola“.

Julian Gola je oddaný stoupenec česko-polského přátelství, který se nepouští do otevřené kritiky; místy však přece jen z jeho textů prosvítá, jak obtížné bylo na počátku devadesátých let 20. století překonávání nedůvěry, jež především z české vládní strany zdůrazňovala rozdílnou životní úroveň Poláků a Čechů a ve své ekonomické zaslepenosti nebyla schopna uvažovat o dlouhodobé potřebě odbourávání umělých hranic a předsudků. Registrování spíše letmých dotyků vůdčích politických představitelů s regionem má význam pro vystižení jejich postoje k „obyčejným“ lidem bez mocenského vlivu, zatímco portréty místních osobností, působících v hospodářské, administrativní, vojenské, církevní, školské, literární či výtvarné sféře, odhalují konkrétní kroky vedoucí ke sbližování obou národů. Náhornou ukázkou za všechny může být vřatislavská vědkyně, profesorka Janina Fatyga, která v projektu „Dvě vesnice – jedna řeka – tři národy“ prozkoumala dějiny a modely soužití Poláků, Čechů a Němců v oblasti Divoké Orlice. Jejím protějškem z české strany se stal předčasně zemřelý polonista a překladatel Václav Burian. Při detailním pohledu do regionu se ukazuje, že se v něm objevují překvapivé osobnosti mezinárodního věhlasu (pěvkyně Violetta Villas), a umožňuje nastínit i jejich tragickou životní dráhu.

Medailony z pera Juliana Golaka se vyznačují silným osobním vztahem autora k jednotlivým osobnostem; pro historika se stanou svěbytným subjektivně založeným pramenem, což neoslabuje jejich výpovědní hodnotu. Autor se v nich ovšem obrátil především na své současníky, i proto zajistil vedle původních polských textů také paralelní překlad do češtiny, který zpracovala jeho dcera, bohemistka Joanna Golak-Cincio. Geograficky jde o tematiku poměrně úzkou (nejčastěji je zmiňováno město Nowa Ruda poblíž českých hranic a oblast Kladska), ale právě tento malý kousek Polska se stal – i zásluhou české historiografie – exemplárním, badatelsky přitažlivým regionem se silnými vazbami na polskou, českou a německou minulost. Kniha Juliana Golaka, doplněná více než stovkou dokumentárních fotografií, představuje cenný příspěvek k poznání mezilidských vztahů v tomto regionu a jejich proměn v uplynulých desetiletích.

Jaroslav Pánek

Miroslav VANĚK – Přemysl HOUDA
(edd.)

Strípky mozaiky. Každodenní život české společnosti v období normalizace a transformace z pohledu orální historie
Praha, Fakulta humanitních studií UK
2016, 447 s., ISBN 978-80-87398-76-0.

Katedra orálních dějin Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy se rozhodla ohlédnout za osmi lety svého působení a nabídnout odbornému publiku patnáct studií, které vznikly na základě absolventských prací. Cíl, s nímž byl svazek sestaven, charakterizují editoři slovy: „Pokud se o něco vědomě touto knihou pokoušíme,

pak o to, aby ‚velké dějiny‘ poněkud zhybridněly, aby mainstreamový narativ o těchto ‚velkých dějinách‘ nasál i leccos z jindy často opomíjených prostorů a časů, aby před námi nestál – jako zkamenělina – jednou provždy, nezměnitelný.“ Otištěné studie „neodmítají ani nezpochybňují mainstreamový narativ ‚velké historie‘... zajímají se však o společenství a vyjevují situace, které stojí vesměs stranou zájmu profesionálních historiků – pro jejich marginalitu. Řada zde předložených textů však ukazuje, že jde o ‚marginalitu‘ pouze zdánlivou“ (s. 425n.). Nechme stranou otázku, zda ona vzývaná „velká historie“ opravdu nechává „lidi na okraji“ stranou pozornosti. Od vydání slavné Geremkovy knihy na toto téma, tedy od roku 1971, tomu tak asi nebude.¹ Editorům ale zřejmě nejde o „okraj společnosti“ v tradičním sociálním smyslu, ale o lidské osudy mimo etablovaný hlavní proud historiografie, tedy mimo „velké“ politické dějiny. I tady by bylo možno argumentovat, že sociální historie, dějiny každodennosti, historická antropologie a velká část palety témat kulturních dějin už po desetiletí pokrývají tuto oblast. Problémem spíše zůstává, že tyto – početné – inovativní studie nebývají historiky politických dějin brány na vědomí, a to i (anebo právě) v případě, že by podstatně korigovaly jejich – nejednou zjednodušující – interpretační modely. Druhým problémem je, že se tento protiklad diskursů (vyostřeně a ve zkratce řekneme: dějiny politiky versus dějiny společnosti) přinejmenším v české historiografii nejvýrazněji prezentuje na poli soudobých dějin, a to přes skutečnost, že

¹ Bronisław GEREMEK, *Ludzie marginesu w średniowiecznym Paryżu: XIV–XV wiek*, Wrocław 1971.